

Το ερώτημα δεν είναι αν είναι ουδέτερο, αλλά αν θα είναι ελεύθερο

του Ντίνου Στάμου

Για την Ιστορία

Μία μεγάλη συζήτηση έχει ανοίξει τις τελευταίες ημέρες σχετικά με τη διαδικτυακή ουδετερότητα (net neutrality), μετά την εκ νέου προσπάθεια αλλαγής του νομικού πλαισίου στις Η.Π.Α από την κυβέρνηση Τραμπ. Η συγκεκριμένη συζήτηση δεν είναι καινούργια. Θα μπορούσαμε, μάλιστα, να πούμε ότι είναι αρκετά παλιά.

Ας αρχίσουμε, όμως, με τα βασικά: Τι είναι το net neutrality;

Ο όρος αυτός αποδίδεται στον καθηγητή του τμήματος νομικής του πανεπιστημίου Κολούμπια και μετέπειτα σύμβουλο της κυβέρνησης Ομπάμα στις Η.Π.Α, Τιμ Γου. Σύμφωνα με τον Γου, ένα δημόσιο δίκτυο πληροφοριών είναι χρήσιμο αν - και μόνο αν - όλο το περιεχόμενό του, οι ιστοσελίδες, οι πλατφόρμες και οι τεχνολογίες σε αυτό είναι ισότιμες.

Ο συγκεκριμένος ορισμός εμπλουτίστηκε λίγο αργότερα, όταν επικεντρώθηκε στο διαδίκτυο. Έτσι, ως net neutrality ορίστηκε η αρχή σύμφωνα με την οποία όλοι οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου (ISPs [Internet Service Providers]) πρέπει να συμπεριφέρονται ισότιμα σε όλα τα δεδομένα στο διαδίκτυο και να μην διακρίνουν ούτε να χρεώνουν διαφορετικά χρήστες, περιεχόμενο, ιστοσελίδες, πλατφόρμες, εφαρμογές και εν γένει κάθε τύπο ή μέθοδο επικοινωνίας.

Το net neutrality έχει ήδη θεσμοθετηθεί σε πολλές χώρες (με πρώτη τη Χιλή το 2010), χωρίς, πάντως, να είναι ενιαίο και ομοιόμορφο το νομικό πλαίσιο που τη ρυθμίζει. Με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 2015/212, θεσπίστηκαν και στην Ευρώπη κανόνες για το net neutrality, οι οποίοι θα λέγαμε ότι είναι αρκετά χαλαροί και ασαφείς, συγκριτικά με τους αντίστοιχους κανόνες που ισχύουν σε άλλες χώρες.

Κομβικό ρόλο σε όλη αυτή την ιστορία γύρω από το net neutrality διαδραματίζουν, ασφαλώς, οι πάροχοι περιεχομένου και υπηρεσιών, όλοι εκείνοι, δηλαδή, που προσφέρουν περιεχόμενο στους χρήστες τους (Google, Facebook, Netflix, Viber κ.ά.), που βασίζονται στους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου, ώστε να προσφέρουν την υπηρεσία τους.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να εντοπίσουμε δύο προβλήματα: Πρώτον, ότι ο όγκος της πληροφορίας συσσωρεύεται καθημερινά και σε τεράστιο βαθμό σε ελάχιστους και πολύ συγκεκριμένους παρόχους περιεχομένου (λ.χ. όλοι διαβάζουν τα νέα στο Facebook και όλοι ακούνε μουσική στο Youtube), οι οποίοι διακινούν την πληροφορία, με αποτέλεσμα να δημιουργείται η ψευδής εντύπωση ότι στο διαδίκτυο υφίστανται αποκλειστικά και μόνον αυτοί οι πάροχοι. Έτσι, οι ολιγάριθμοι αυτοί πάροχοι καταλήγουν αναπόφευκτα να κυριαρχούν πλήρως στο διαδίκτυο.

Δεύτερον, ότι, προκειμένου να πάρουν μερίδιο από την πίτα της αγοράς που έχει φτιαχτεί από τους παρόχους περιεχομένου, οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου προσπαθούν να ελέγξουν τη ροή της πληροφορίας. Αυτό είναι που οδηγεί, τελικά, στην προσπάθεια εφαρμογής νόμων ενάντια στην ισότιμη πρόσβαση.

Πώς είναι ένα μη ουδέτερο διαδίκτυο;

Σε ένα μη ουδέτερο διαδίκτυο υπηρεσίες όπως Netflix, Spotify ή Youtube έχουν τη δυνατότητα, μέσω συμφωνιών με τους παρόχους, να πληρώσουν έξτρα χρήματα, ώστε να φτάνουν στους χρήστες με πιο γρήγορη ταχύτητα στη διάρκεια συγκεκριμένων ωρών μέσα στην ημέρα. Ένας πάροχος που έχει συνδρομητική τηλεόραση μπορεί να προσφέρει γρηγορότερα την υπηρεσία του και η πρόσβαση στο Facebook από έναν άλλο πάροχο μπορεί να μην χρεώνεται καθόλου στο πακέτο των δεδομένων του χρήστη. Μπορεί το να μπει στο Google Maps να μην χρεώνεται καθόλου στα δεδομένα σου, αλλά το να μπει στο OpenStreet Map να χρεώνεται κανονικά ή και περισσότερο. Μπορεί, ακόμα, να σημαίνει ότι θα έχουμε δύο κάρτες SIM: Μία για να μπαίνουμε Facebook και μια για WhatsApp. Πολλοί χρήστες μπορεί να έχουν περιορισμένη πρόσβαση, επειδή δεν έχουν πληρώσει το προνομιακό πακέτο που παρέχει πρόσβαση και σε άλλες υπηρεσίες ή να έχουν αργή πρόσβαση γιατί δεν είχαν χρήματα για να αγοράσουν το "γρήγορο πακέτο".

Κάποια από τα παραπάνω μπορεί να μην ακούγονται και τόσο άσχημα. Η προνομιακή, όμως, πρόσβαση σε συγκεκριμένες υπηρεσίες, θα ενισχύσει ακόμα περισσότερο την κυριαρχία συγκεκριμένων κολοσσών παρόχων περιεχομένου (λ.χ. Facebook, Google κ.ά.), οι οποίοι ήδη ελέγχουν σε τεράστιο βαθμό τη διαδικτυακή κίνηση σήμερα. Επιπρόσθετα, οι πάροχοι (λ.χ. Verizon, Comcast, Deutsche Telekom) θα μπορούν πλέον να επιλέγουν τις εφαρμογές που θα μπαίνουν στα πακέτα με τον δωρεάν χρόνο χρήσης τους.

Πέρα από τις χρεώσεις και την κατεύθυνση του διαδικτύου σε ένα πιο ελεγχόμενο και πιο κλειστό πλαίσιο, υπάρχουν και περιπτώσεις που πάροχοι (λ.χ. Verizon, Comcast, Deutsche Telekom) μπλοκάρουν απευθείας υπηρεσίες, συγκεκριμένες εφαρμογές ή ακόμα και συγκεκριμένες ιστοσελίδες. Σε άλλες περιπτώσεις, οι πάροχοι θα μπορούν να λογοκρίνουν οποιονδήποτε χώρο δεν συνάδει μαζί τους, όπως ιστοσελίδες σωματείων ή ιστοσελίδες με κινηματικό περιεχόμενο.

Γενικά, θα είναι ένα Διαδίκτυο βασιζόμενο μόνο σε συγκεκριμένους παρόχους περιεχομένου, σε διακρίσεις με βάση την τεχνολογία, ακόμα και το περιεχόμενο, σε γρήγορες και αργές συνδέσεις ανάλογα με το πόσο πληρώνεις, σε ένα λογοκρινόμενο διαδίκτυο κάτω από τον έλεγχο των εταιριών και του κράτους.

Η μάχη

Αν και ο αρχικός σχεδιασμός του διαδικτύου ήταν ανοιχτός και τα περισσότερα πρωτόκολλα επικοινωνίας δεν είχαν στον πυρήνα τους το κέρδος και τη λειτουργία τους από επιχειρήσεις, από τις πρώτες κιόλας ημέρες της ανάπτυξής του σε εμπορικό επίπεδο - σε μία εποχή που το νεοφιλελεύθερο μοντέλο ήταν σε άνθιση - το κυρίαρχο μοντέλο επεδίωξε να εφαρμοστεί σε διάφορους τομείς του διαδικτύου.

Έτσι, θα λέγαμε ότι το ίδιο το διαδίκτυο συνιστά ένα πεδίο πάλης: Από τη μία πλευρά βρίσκονται οι εταιρίες, η silicon valley και κάθε είδους νεοφυής τρόπος ελέγχου και παραγωγής κέρδους, με παγίωση και διευρυνση των ανισοτήτων και νέες μορφές αποκλεισμού των εργαζομένων. Από την άλλη πλευρά, βρίσκονται οι διάφορες τεχνολογικές ομάδες, που προσπαθούν να δείξουν ότι η τεχνολογία πρέπει να φτιάχνεται από τα κάτω και να χρησιμοποιείται από τους από κάτω, αλλά και τα διάφορα κινήματα, που παλεύουν ενάντια στην κυριαρχία του διαδικτυακού ολιγοπωλίου και των κρατών πάνω στο διαδίκτυο.

Η μάχη είναι διαρκής και το net neutrality αποτελεί σίγουρα έναν οδηγό για το πως θέλουμε να είναι το διαδίκτυο των από κάτω.

Το διακύβευμα: «Internet lanes for the rich and Internet lanes for the poor»

Αυτό που διακυβεύεται σήμερα δεν είναι απλά ένας τρόπος πρόσβασης στο Youtube ή στο Facebook. Είναι ο τρόπος να σκεφτόμαστε ανοιχτά και ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς στην πρόσβαση με διαμοιρασμό της πληροφορίας και της γνώσης. Ο τρόπος να εργαζόμαστε και να δημιουργούμε, χωρίς να χρειάζεται να πληρώνουμε έξτρα χρήματα για να βρούμε πληροφορίες. Ο τρόπος να επικοινωνούμε χωρίς λογοκρισία και επιτήρηση και ο τρόπος να αντιδρούμε σε ό,τι πιστεύουμε πως δεν ευνοεί τα συμφέροντα της τάξης μας. Η πρόσβαση στην πληροφορία και τα ταξικά φίλτρα στην αυτομόρφωση δεν χωράνε στο διαδίκτυο που θέλουμε. Γιατί, σε τελική ανάλυση, το διαδίκτυο είναι όμορφο και δημιουργικό, ακριβώς επειδή αποτελεί έναν χώρο συσσώρευσης ιδεών και σκέψεων των υποτελών όπου γης.

Το πρόταγμα

Ο Aaron Swartz είχε γράψει στο Μανιφέστο για το Αντάρτικο Ανοιχτής Πρόσβασης:

«Δεν υπάρχει δικαιοσύνη με το να ακολουθείς μη δίκαιους νόμους. Ήρθε η ώρα να έρθουμε στο φως, στη μεγάλη παράδοση της κοινωνικής ανυπακοής».

Ο πόλεμος είναι και θα είναι διαρκής, η ουδετερότητα είναι απλά μία μάχη σε μια σειρά από μάχες για την ανοιχτή πρόσβαση, την ανωνυμία, την ελεύθερη πληροφόρηση και ενημέρωση, τον διαμοιρασμό της γνώσης, της τέχνης και της πληροφορίας. Δεν χρειαζόμαστε τέτοιες ήττες στο σήμερα καθώς είναι ιστορικού διαμετρηματος και δίνουν περιεχόμενο και διάρκεια στις δυστοπίες του μέλλοντος.

Αυτό που πρέπει να προτάξουμε είναι οι δικοί μας τρόποι δημιουργίας, η κατασκευή δικτύων και υποδομών από τα κάτω, ο διαμοιρασμός της γνώσης σε όλους και όλες, ώστε να μπορούμε να έχουμε ισότιμη πρόσβαση, οι μέθοδοι αυτοπροστασίας από την κρατική επιτήρηση, η πρακτική ανυπακοή στον περιορισμό της πρόσβασης.

Από τη μία να δημιουργήσουμε εκείνες τις δομές, για να είμαστε ανεξάρτητοι από την κλειστή τεχνολογία του κυρίαρχου μοντέλου και από την άλλη, μέσα στο ίδιο το διαδίκτυο, να παλεύουμε για κάθε ρωγμή που μπορεί να μας δώσει μια ανάσα ελευθερίας.